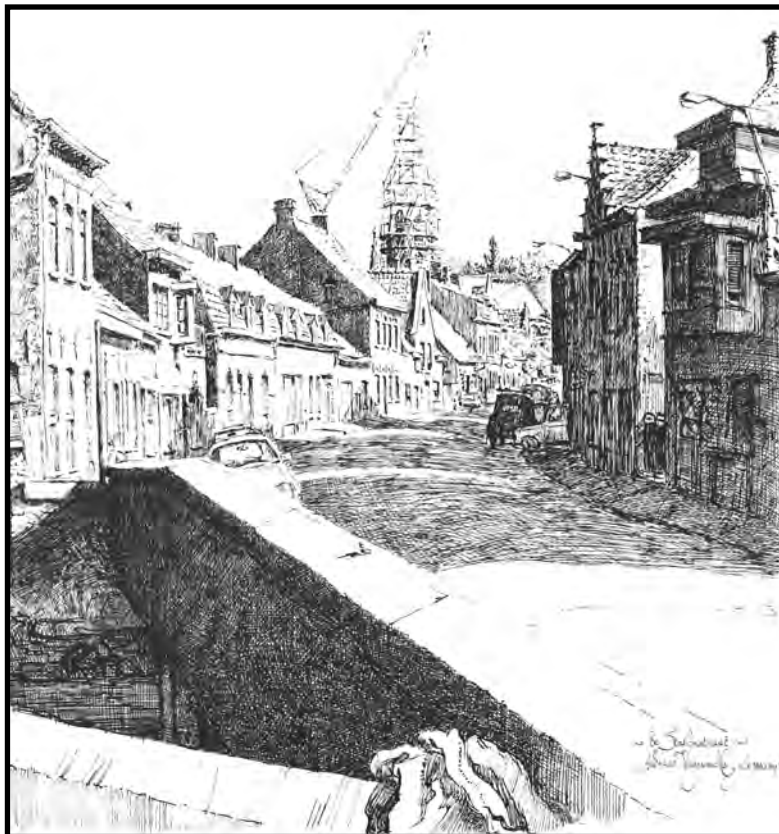

Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek

België - Belgique
P.B.
8610 Kortemark
P 508209

MEDEDELINGEN

Afgetekantoor: 8610 Kortemark
Jaargang 33, 2014, nr. 1 - verschijnt viermaandelijks
Verantw. uitgever: Peter Bentein, Elflijnenlaan 3, 8610 Handzame
Samenstelling, redactie en layout: Wim Dedeyster

Met steun van de
Vlaamse overheid

VCGH

Elflijnenlaan 3
B-8610 Handzame

Documentatiecentrum van Familiekunde Vlaanderen vzw

Tel. 051 56 74 79

KBC BE17 4744 1565 3121

www.vcgh.be

E-mail: vcgh@scarlet.be

O p e n i n g s t i j d e n

maandag t/m donderdag

13 - 17 uur

vrijdag

9 - 12 uur en 13 -17 uur

derde zaterdag v/d maand

9 - 11.45 uur

Tekening cover:

Handzame, Kronevoordestraat: Andreas

Vanpoucke

LIDMAATSCHAPSBIJDRAGE 2014

- Wie lid is van Familiekunde Vlaanderen is automatisch volwaardig lid van ons Centrum en heeft dus alle toegangsrechten tot onze documentatie. Lid worden van Familiekunde Vlaanderen kan door betaling van **€ 35,00** per jaar via het nationaal secretariaat: Van Heybeeckstraat, 3 te 2170 Merksem: <http://www.familiekunde-vlaanderen.be/word-lid>
- Daarnaast bestaat de mogelijkheid om **€ 20,00** leesgeld te betalen (€ 25,00 voor 2 personen op eenzelfde adres) voor ons tijdschrift "Mededelingen". Hiermee verwerft men ook onbeperkte toegang tot ons documentatiecentrum (niet tot de andere centra die vallen onder Familiekunde Vlaanderen).
- Een derde mogelijkheid is het betalen van een daggeld van **€ 5,00** bij elk bezoek.

buitenland + 10,00 euro verzendkosten
étranger 10,00 euro en plus pour frais d'envoi

Wij vragen u beleefd het leesgeld te willen overschrijven
op rekeningnummer BE17 4744 1565 3121
van het Vlaams Centrum voor Genealogie en Heraldiek

We danken u voor uw trouwe steun en medewerking!

LEES IN DIT NUMMER :

VCGH	Bibliotheekaanwinsten	blz. 3
	Familiekunde Vlaanderen en Woestijnivis op zoek naar bijzondere familieverhalen	blz. 6
	Cursus genealogie en oud schrift	blz. 6
Luc Vanacker	Militaire begraafplaatsen en gedenktekens in de Westhoek deel 1/3	blz. 7
VCGH	Nieuwe uitgaven: Plattelandsregisters St.-Pieterskapelle en Westende, Keiem	blz. 12

Bibliotheekaanwinsten

- NAERT, A.: Zeventien eeuwen Sint-Maarten;- Volkskunde West-Vlaanderen Torhout 2012;- 142 pg.
- DEGEZELLE, A.: Kwartierstaten Joannes Degezelle 1882-1957 Maria Opsomer 1885-1966;- eigen beheer, Zwevegem 2012;- 85 pg.
- CAPPELLE, M.: Pape, tien generaties Pape te Lichtervelde deel I generatie 1 tot 7;- eigen beheer 2011
- CAPPELLE, M.: Pape, tien generaties Pape te Lichtervelde deel II generatie 8 tot 10;- eigen beheer 2011
- CLAUW, R.: Klerken huwelijken burgerlijke stand 1801-1899 deel 1;- eigen beheer, Zottegem 2012
- CLAUW, R.: Klerken huwelijken burgerlijke stand 1801-1899 deel 2;- eigen beheer, Zottegem 2012
- DE PAEPE, F.: Drongen Sint-Gerolf parochiegisters trouwen 17de en 18de eeuw;- Heemkundige kring Dronghine Drongen 2012
- DESNERCK, R.: Deurle geboorten, huwelijken en overlijdens volgens de parochieregisters, verwantschappen;- eigen beheer Oostende 2012;- 160 pg.
- VYVEY, E.: Willeckinskercke 100 - 200 - 300 - 400 jaar geleden;- eigen beheer Gistel 2012;- 212 pg.
- DEMUYNCK, G.: De staten van goed uit het fonds "vierschaar Grammene-Machelen" 1658-1809;- FV Deinze 2012;- 39 pg.
- BRACKE, F.: Register van vrijgeleiden personen en goederen uitgereikt te Deinze 1775-1794;- FV Deinze 2012;- 59 pg.
- DE PAEPE, C.: Met staf en schelp Sint-Jacob, Sint-Rochus en andere pelgrims in Kortrijk;- De Leigouw Kortrijk 2012;- 152 pg.
- DHONDT, F.: Op zoek naar Glorie in Vlaanderen: de zonnekoning en de Spaanse successie;- UGA Heule 2012;- 518 pg.
- GEKIERE, C.: Emigratie naar Argentinië van Remi en Evariste Ghyselinck;- eigen beheer 2012;- 96 pg.
- D'HOORE, B.: Iconographie de la famille Gillès de Pèlichy et des principales familles ascendantes;- Office Généalogique et héraldique de Belgique Bruxelles 2012;- 397 pg.
- VAN DEN EECKHOUT, J.: Le Tournoi de Bruxelles du lundi 4 mai 1439;- eigen beheer Sint-Niklaas 2012;- 228 pg.
- DENEFF, A.; ROUSSEAU, X.; e.a.: Quatre siècles de présence jésuite à Bruxelles Vier eeuwen jezuiten te Brussel;- Kadoc Leuven 2012;- 711 pg.
- DAS, F.: Klapper op de dopen van Pittem van januari 1884 tot december 1907;- FV Tielt 2012;- 141 pg.
- D'HOKER, J.: Gezinsreconstructie Smeerebbe-Vloerzegem (Geraardsbergen) 1796-1910;- VVF-Aalst 2009;- 683 pg.
- CLAEYS, A.: De afstamming van de moderne mens;- eigen beheer Oostende 2013;- 73 pg.
- CLAEYS, A.: Geschiedenis van de Brugse Lem/Lems (1337-1900);- eigen beheer Oostende 2013;- 189 pg.
- Jaarboek van het Bisdom Brugge 2013;- 481 pg.
- VANDECASTEELE, F.: Kortemark in de krant 2012;- Bibliotheek Kortemark 2013;- 658 pg.
- WERBROUCK, M.; CASTELEIN, L. en BENTEIN, P.: Kortemark. Jaarboek 2012. De federatie Krekedal en haar vijf parochiekerken deel I: Kortemark - Edewalle – Handzame;- Heemkundige Kring Crekel Beke 2013;- 206 pg.
- MAUS DE ROLLEY, B.: Histoire de la famille Maus;- Association royale Office Généalogique et Géraldique de Belgique Bruxelles 2013; - 311 pg.
- Genealogie Florisoone takflorisoone-Nieuwerkerke-Wulpen generatie 1 t/m 1 vanaf Michiel (...) (2508) ° circa 1310+? Dordrecht Nederland

DE WAELE, A.: Gemeente Hamme - Registers van Vertrek Deel 4: periode 1889-1901;- FV Dendermonde 2013;- 80 pg.

DAS, F.: Religieuzen geboren, overleden, verbleven in één van de gemeenten van het werkgebied FV-Tielt - Deel 7;- FV Tielt 2013;- 115 pg.

DAS, F.: Religieuzen pastoors, onderpatoors, medepatoors, hulppriesters en diakens, van de Onze-Lieve-Vrouwparochie Tielt van 1913 tot 2013 deel 8;- FV Tielt 2013;- 254 pg.

DAS, F.: Klapper op de dopen van Marialoop van januari 1900 tot december 1913;- FV Tielt 2013;- 44 pg.

CALLENS, P. Amerikaanse zantingen - Belgen in Amerika - Belgians in America (bronnen-sources) - Deel I: Alg.O - Alg.Nev;- FV Tielt 2013

CALLENS, P.: Amerikaanse zantingen - Belgen in Amerika - Belgians in America (bronnen-sources) - Deel II: Alg.Nor - B;- FV Tielt 2013

CALLENS, P.: Amerikaanse zantingen - Belgen in Amerika - Belgians in America (bronnen-sources) - Deel III: C;- FV Tielt 2013

CALLENS, P.: Amerikaanse zantingen - Belgen in Amerika - Belgians in America (bronnen-sources) - Deel IV: D-L;- FV Tielt 2013

CALLENS, P.: Amerikaanse zantingen - Belgen in Amerika - Belgians in America (bronnen-sources) - Deel V: M-Z;- FV Tielt 2013

CALLENS, P.: Amerikaanse zantingen - Belgen in Amerika - Belgians in America (bronnen-sources) - Deel VI: Zoekboek A tot L;- FV Tielt 2013

CALLENS, P.: Amerikaanse zantingen - Belgen in Amerika - Belgians in America (bronnen-sources) - Deel VII: Zoekboek M tot Z;- FV Tielt 2013

LANCKRIET, J. en DAS, F.: Onze families deel 3 Kwartierstaat der gezusters Georgette Missant (zuster Walteria) & Simonne Missant (zuster Elisa) ;- FV Tielt 2013;- 205 pg.

CALLENS, P.: De graven van Koolskamp gemeentelijke begraafplaats Koolskamp;- FV Tielt 2013;- 98 pg.

MOORS, C.: Handboek van Ludovicus Wauters pastoor te Tielt van 1743 tot 1786;- FV Tielt 2013;- 261 pg.

DE WAELE, A.: Mespelare Gezinsrepertorium Burgerlijke stand 1796-1914;- FV Dendermonde 2013;- 164 pg.

VAN STAPPEN, M.: Gezinsreconstructie Nederhasselt 1800-1910 deel 1 (familienamen A-L);- FV Aalst 2013;- 508 pg.

VAN STAPPEN, M.: Gezinsreconstructie Nederhasselt 1800-1910 deel 2 (familienamen M-Z);- FV Aalst 2013

WILLEMS, M. en VAN BAELEN, E.: Cassimans & Cassimons;- eigen beheer, Brussel 2013;- 470 pg.

CALLENS, P.: De graven van Aarsele. Gemeentelijke begraafplaats Aarsele;- FV Tielt 2013;- 194 pg.

CALLENS, P.: De graven van Doomkerke. Gemeentelijk Kerkhof Doomkerke;- FV Tielt 2013;- 83 pg.

CALLENS, P.: De graven van Kruiskerke. Gemeentelijke begraafplaats Kruiskerke;- FV Tielt 2013;- 55 pg.

CALLENS, P.: De graven van De Ginste-Oostrozebeke.Gemeentelijke begraafplaats De Ginste-Oostrozebeke;- FV Tielt 2013;- 98 pg.

CALLENS, P.: De graven van Kanegem. Gemeentelijke begraafplaats Kanegem;- FV Tielt 2013;- 105 pg.

CALLENS, P.: De graven van Schuiferskapelle. Gemeentelijke begraafplaats Schuiferskapelle;- FV Tielt 2013;- 79 pg.

DAS, F.: Religieuzen geboren, overleden, verbleven in één van de gemeenten van het werkgebied FV-Tielt - Deel 9;- FV Tielt 2013;- 117 pg.

LANCKRIET, J. en DAS, F.: Onze families deel 4: kwartierstaat der gezusters Aline Mathilda Minne (zuster Suzanne) en Irma Zulma Minne (zuster Maria Coleta);- FV Tielt 2013;- 245 pg.

CAPPELLE, E.: Kwartierstaat van Etienne L.A. Cappelle;- VF Tielt 2013;- 434 pg.

COGHE, P.; DUBRUQUE, E. en VANDEGHINSTE, J.: Volkstelling 1748 Deel 6: Beerst, Esen, Handzame, Keiem, Klerken, Kortemark, Leke, Vladslo, Werken, Woumen, Zarren;- FV Brugge 2012;- 261 pg.

ROELSTRAETE, J.: Abc van de genealogie;- Faro Brussel 2012;- 286 pg.

HAERYNCK, J.: Oostkamp St.-Pietersbanden parochieregisters huwelijken 1631-1797;- FV Brugge 2013

PATTEEUW, J.: Index wezenregisters heerlijkheden Sijsele 1486-1781 en Praet met Oedelem 1542-1795;- FV Brugge 2013;- 257 pg.

BEYLS, P.: Een werck seer schoon ghemeten. Studie van de landboekhouding in het graafschap Vlaanderen (16de-18de eeuw);- Algemeen Rijksarchief Brussel 2012;- 248 pg.

DEMASURE, B.: Boeren, boter en bezetters;- Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis 2013;- 171 pg.

VAN DEN BUSSCHE, E.: Het protocol in België;- UGA Heule 2012;- 223 pg.

ASPESLAGH, J.: 175 jaar Margaretha-Maria-Instituut Kortemark Hoger op naar deugd en wijsheid. Kostschool en landbouwhuishoudschool van Kortemark 1926-1956;- MMI Kortemark 2013;- 416 pg.

COSTE, P.: Armorial des Archives verviétoises;- Société royale des Archives verviétoises 2013;- 439 pg.

DE MAESSCHALCK, E.: De Graven van Vlaanderen 861-1384;- Davidsfonds Leuven 2012;- 353 pg.

DEBRABANDERE, F.: Mijn familienaam waar komt die vandaan?;- Davidsfonds Leuven 2012;- 250 pg.

SPRIET, C.: We werden honderd jaar ouder;- Davidsfonds Leuven 2013;- 355 pg.

GYSEL, A.; SCHOTTE, B. en Vandewalle, C.: Trein van de hoop;- Davidsfonds Leuven 2012;- 251 pg.

DONCHE, P.A.: Geschiedenis en genealogie van de familie de Baenst, vorstelijke en stedelijke ambtenaren van Vlaanderen 1305-1676;- eigen beheer 2014;- 416 pg.

Kortemark in de krant 2013;- bibliotheek Kortemark.

D'HAENE, K.: Lexicon van West-Vlaamse schrijvers deel 6;- Vereniging van West-Vlaamse schrijvers Brugge 2013;- 208 pg.

VANSLEMBROUCK, M.: Lexicon van West-Vlaamse schrijvers auteursregister (2008-2013);- Vereniging van West-Vlaamse schrijvers Brugge 2013;- 208 pg.

NEYT, L & CALLENS, P.: Inventaris van het archief van het Sint-Jozefscollege Tielt;- FV Tielt 2014;- 153 pg.

NEYT, L & CALLENS, P.: Inventaris van het parochiearchief Sint-Bavo, Kanegem;- FV Tielt 2014;- 47 pg.

DAS, F.: Klapper op de dopen, huwelijken & overlijdens van Marialoop van januari 1900 tot december 1913;- FV Tielt 2014;- 215 pg.

DEMAREE, J. en MESSEYNE M.: Jaarboek 2013. De federatie Krekedal en haar vijf parochiekerken deel II: Zarren;- Heemkundige Kring Crekel Beke Kortemark 2014;- 248 pg.

DE FOSSA, C.: La famille t' Serstevens;- Office Généalogique et Héraldique de Belgique Bruxelles 2013;- 457 pg.

VERNAEVE, W.: Regesten op de wettelijke passeringen van de stad Aalst mei 1605 - mei 1611. Registers nr. 1290-1295 van het oud archief Aalst bewaard in het Stadsarchief te Aalst - deel 15;- Dirk Martenscomité Aalst 2013

De vrede van Utrecht 1713. De vorming van West-Vlaanderen;- Koninklijke West-Vlaamse Gidsenkring Brugge 2013;- 172 pg

Familiekunde Vlaanderen en Woestijnvis op zoek naar bijzondere familie verhalen

In het najaar komt er op tv-zender Vier een programma waarbij we o.a. personen aan bod zullen laten komen die op één of andere manier een link hebben met een bekend historisch figuur. Dat kan een rechtstreekse afstammeling van Napoleon zijn, maar evengoed iemand waarvan de overgrootvader ooit buurman is geweest van Einstein, of iemand waarvan de betovergrootmoeder nog model stond voor Rubens. Een puur familiale band is dus zeker niet nodig.

Heb je een dergelijk verhaal in jouw familie? Neem dan contact op met het VCGH via vcgh@scarlet.be of tel. 051/56 74 79. Wij brengen je dan in contact met de medewerkers van Woestijnvis.

Misschien mag je jouw verhaal dan delen met televisiekijkend Vlaanderen in een gloednieuw programma van Woestijnvis!

Cursus genealogie en oud schrift

In 2015 plant het VCGH een vervolg op de cursus genealogie en oud schrift.

Deze omvat negen lessen. De cursus zal gesplitst worden in 2 delen. Een eerste deel in het voorjaar en een tweede deel in het najaar.

Geïnteresseerden kunnen zich nu reeds aanmelden via vcgh@scarlet.be of 051/56.74.79

Militaire begraafplaatsen en gedenktekens in de Westhoek (deel 1)

Luc Vanacker

1. Militaire begraafplaatsen

1.1. Inleiding

Grieken en Romeinen geloofden in een hiernamaals en betoonden hun doden de nodige eer, ook de militaire. Afhankelijk van de omstandigheden werd begraven in massagraven (na een veldslag) of in individuele graven (bij een kamp). In Athene bv. was er bij de Acropolis een aparte begraafplaats voor burgers die voor het vaderland gesneuveld waren. Voor in den vreemde gesneuvelde soldaten richtte men lege grafmonumenten (cenotafen) op. Bij beschavingen in verval, verviel ook het respect voor de doden. In de Dertigjarige Oorlog (17de eeuw) plunderden huursoldaten de slagvelden en brachten ze de gewonden vaak de genadeslag toe. Met de opkomst van de volkslegers (door de dienstplicht, Franse Revolutie) en de toename van het aantal slachtoffers, werden meestal massagraven geopend. Dat was zo tijdens de Napoleontische oorlogen.

In de 19de eeuw zien we een paar keerpunten. De ervaringen van Henry Dunant tijdens de Slag bij Solferino (juni 1859) leidden tot het ontstaan van het Rode Kruis en een begin van oorlogsrecht (Genève 1864, Den Haag 1899). Een ander keerpunt is de Amerikaanse Burgeroorlog. In vier jaar tijd (1861-1865) vielen 600.000 doden. De noordelijke (*Yankees*) en zuidelijke (Confederalisten) slachtoffers werden samen begraven in massagraven, maar ook in individuele graven wanneer de identificatie mogelijk was. De grafstenen werden uniform uitgevoerd, ongeacht geloof of rang. Arlington bij Washington is zo ontstaan.

Tijdens de Frans-Duitse oorlog (1870-1871) kregen de officieren individuele graven en de soldaten een massagraf bij het slagveld. Toch zijn er ca. 37.000 individuele graven voor soldaten op diverse gemeentelijke begraafplaatsen. In het vredesverdrag van Frankfurt (jan. 1871) werd vastgelegd dat beide landen de militaire graven op hun grondgebied moesten onderhouden. De zorg voor bijna alle 132.000 graven was dus ten laste van Frankrijk. Tijdens de Boerenoorlog in Zuid-Afrika (1901-1903) voerde het Britse Rijk de gewoonte in om vrijwilligers individueel te begraven. Dit principe werd tijdens de Eerste Wereldoorlog gehandhaafd voor iedere soldaat.

Hoewel de Eerste Wereldoorlog bekend staat als een loopgraven- of stellingenoorlog, ligt het sterftcijfer hoger tijdens de zomer van 1914 en in 1918, toen er sprake was van een bewegingsoorlog. Tijdens de eerste maanden van de oorlog kozen de Fransen en Britten voor massagraven. Bij de Fransen niet meer dan 100, bij de Britten maximaal zes. De Duitsers kozen meteen voor individuele graven. Pas op 29 december 1915 stemt Frankrijk een wet op het individueel begraven. Geleidelijk aan verzamelen alle landen de tijdelijke graven in de buurt van een hulppost of een veldhospitaal. Ca. de helft van alle omgekomen militairen aan het westelijke front blijft echter vermist of niet-geïdentificeerd.

1.2. Belgische militaire begraafplaatsen

1.2.1. Een overzicht

We wachten nog tot op het verschijnen van de Namenlijsten van het In Flanders Fields Museum (IFF) en het Belgische leger voor meer precieze cijfers. IFF spreekt van ca. 42.000 gevallen Belgische militairen. Men neemt aan dat ongeveer een derde van alle doden (14.000) na de oorlog herbegraven is in de eigen woonplaats. Op Belgische militaire begraafplaatsen liggen er ca. 17.000, op de ereperken ca. 3.200. Er liggen er ook op Franse (3.813), Nederlandse (378), Britse (299) en Zwitserse (50) begraafplaatsen¹. Militairen die na de oorlog overleden, worden maar meegeteld als 'oorlogsslachtoffer' tot 30 september 1919. In die cijfers zijn niet de koloniale troepen meegerekend die vochten in Oost-Afrika en evenmin de burgers die door militaire actie (7.000) of door ongevallen, ziekte of ontbering (ca. 55.000) omkwamen.

Er zijn 21 Belgische militaire begraafplaatsen met 16.617 grafstenen en 78 ereperken met 3.176 grafzerken (IV-NIOOO)². Een groot deel bevindt zich in de Westhoek.

	Belgische doden ³	Gedenksteden	Onbekend	Privésteen	Heldenhulde (>'19)	Andere			WOII-Belgen
						Frans Italië	Brits		
De Panne	3.744	136	811	1	13	36			342
Houthulst	1.723		479					88	
Adinkerke	1.651		3	5	6	1	67		
Westvleteren	1.208	2	33	1	14		1		
Hoogstade	805		17		6		20		
Ramskapelle	634	34	402						
Keiem	589	1	364						1
Oeren	508		6		5				
Steenkerke	508	1	26	1	9		30		1
Totaal	11.370	174	2141	8	53	37	118	88	344

1.2.2. Het beheer

Een besluitwet van 5 september 1917 regelde de overdracht van de gronden waar militairen begraven werden in België, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Het onderhoud was voor de respectievelijke staten. Het Verenigd Koninkrijk doet dat onderhoud nog altijd zelf (CWGC: *Commonwealth War Graves Commission*). België betaalt Franse firma's voor het onderhoud

¹ De belangrijkste Belgische militaire begraafplaatsen in het buitenland (> 100) zijn : in Frankrijk: Calais Nord (1037), Le Havre (137), Duinkerke (119), Parijs (Père Lachaise, 103), Broekburg (Bourbourg, 101). In Nederland: Haderwijk (225) en Willemstad (134).

² Belgische ereperken in de Westhoek vinden we in Zonnebeke (14, allemaal heldenhuldezerken), Diksmuide (Ijzertoren, 10), Wervik (5), Haringe (2), Geluwe (2) en Beselare (1).

³ Het aantal doden stemt niet overeen met het aantal zerken. Er zijn zerken voor 2, 3 en zelfs zes onbekenden. Soms ligt er niemand en is de 'grafsteen' in feite een 'gedenksteen'. Cijfers van de inventaris van het Esenkasteel en de Provincie West-Vlaanderen. Hannelore Decoodt: www.onroerendergoed.be

van de Belgische graven in Frankrijk en vice versa. Zo onderhoudt de Veurnse firma Seru de Franse begraafplaatsen in de Westhoek al sinds de jaren 1970. Ook het onderhoud van de Belgische begraafplaatsen wordt uitbesteed aan privéfirma's, zoals bv. de Beschutte Werkplaats van Veurne.

Een wet van 15 november 1919 verbood het ontgraven en repatriëren van militairen voor de duur van zes maanden. Nadien verlengd tot één jaar. Dit was om het verspreiden van ziekten zoals de Spaanse griep tegen te gaan. Ook Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk troffen die maatregel. Net als in Frankrijk kon in België het repatriëren of het herbegraven op kosten van de staat gebeuren, als de aanvraag daartoe vóór 1 november 1920 gedaan was. Vanaf 1 maart 1921 werd begonnen met die operatie. Nadat in 1924 een uniform grafzerk gekozen was, werd begonnen met de aanleg van gecentraliseerde begraafplaatsen, waarbij kleinere (bv. Sint-Rijkers), opgedoekt werden. Door de reorganisatie biedt een Belgische begraafplaats, in tegenstelling tot Britse waar de begravingen vaak chronologisch te volgen zijn, een dispaaraat beeld.

Eerst was Binnenlandse Zaken (vanaf 4 jan. 1928) belast met het onderhoud van de militaire begraafplaatsen. Sinds 2004 is Defensie verantwoordelijk. Het IV-NIOOO (*Instituut voor Veteranen, Nationaal Instituut voor Oorlogsinvaliden, Oud-Strijders en Oorlogsslachtoffers*) controleert de begraafplaatsen vier maal per jaar (één maal die in Frankrijk) en heeft met het oog op de herdenking een meerjarenplan uitgewerkt, waarbij bv. alle tricolore schildjes uniform worden.

1.2.3. De Belgische grafsteen/gedenksteen

In 1920 ontwierp de Brussels architect Fernand Simons in opdracht van het Ministerie van Landsverdediging een grafsteen ter vervanging van de vele soorten voorlopige graftekens. Hij koos voor een 150kg-zware arduinen steen (harde blauwe kalksteen van Zinnik/Soignies) van 1 meter hoog, 52 cm breed en 15 cm dik, met enkele versieringen: krullen van boven en een guirlande onderaan. In 1924-1925 werd die steen geplaatst op de Belgische militaire begraafplaatsen en de ereperken. Vaak ook eenzaam tussen Britse grafzerkjes (Zuydcote) of Franse kruisjes (St.-Winoksbergen).

Op een bronzen plaat worden een aantal persoonlijke gegevens vermeld in het Nederlands of het Frans. Niet volgens de taalrol van de gesneuvelde, maar volgens de keuze van de familie. Bij Nederlandstaligen is vaak puristisch tewerk gegaan. Zo werd Richard soms 'Rijkaard', Louis 'Lodewijk', Henri 'Hendrik' of Georges 'Joris'. Wanneer geen Vlaams alternatief voorhanden was, koos men voor het Latijn. Zo werd Remi soms 'Remigius', Jules 'Julius' of Jeroom 'Hieronymus'. Naast de naam staan op die plaat ook de rang (of de functie), het regiment (of een andere eenheid), geboorteplaats en – datum, de vermelding 'stierf voor België' en de overlijdensdatum. Alles op acht regels; bij nieuwe platen op zes (waarbij de geboorteplaats sneuvelt).

Soms in een archaisch Nederlands ('granaatslinger(aar)') of met cryptische afkortingen: T.S.F., T.A.G., T.A.S.S. enz.⁴ Onder op de bronzen plaat staan de eretekens. Meestal zijn dat het Kruis van Ridder in de Orde van Leopold II en het Oorlogskruis (met zwaarden). Het eerste is een nationale orde, het tweede een militaire onderscheiding. Aanvankelijk werd het Oorlogskruis uitgereikt voor een moedige daad tegenover de vijand; later ook voor vijf frontstrepen⁵ of een individuele vermelding op het legerdagorder. Na verloop van tijd kreeg vrijwel elke oud-strijder, oud-krijgsgevangene of oud-geïnterneerde het. Tot ongenoegen van zij die het Oorlogskruis gekregen hadden voor een moedige daad.

Links de Orde van Leopold II, rechts het Oorlogskruis. Onderaan de symbolen voor de Overwinningsmedaille en de Herinneringsmedaille.

Vaak komen ook de symbolen Y, V, en 14 (omcirkeld) voor. Y staat voor de IJzermedaille (1918) voor deelnemers aan de IJzerslag; V voor de Overwinningsmedaille (1919) voor oud-strijders in dienst tussen 1 aug. 1914 en 11 november 1918. De omcirkelde 14 staat voor de Herinneringsmedaille van de Oorlog 1914-1918 (1919) die werd gegeven aan militairen of gedemilitariseerden tijdens de oorlog. Onderscheidingen die later zijn ingevoerd, staan er uiteraard niet op. Bv. het Vuurkruis (1934, na kenteken Vuurkruis in 1933 en Vuurkaart in 1932) voor oud-strijders met minimum 12 maanden dienst (nadien 9 maanden voor strijders in de bewegingsoorlog, zwaargewonden met oorlogsinvaliditeit of krijgsgevangenen bij gevechten).

Bovenaan op de grafsteen prijkt ook een tricolor plaatje. Bij het ontwerp waren de banen schuin (45°) en de volgorde Rood-Geel-Zwart, later stonden die recht en werd de volgorde Z-G-R. Aanvankelijk was er een kruis of een leeuw op gekleefd of geschroefd, later waren die erin verwerkt. Dat daarbij vaak willekeurig tewerk werd gegaan, blijkt uit het feit dat je die variaties ook vindt bij graven voor onbekenden (bv. in de centrale gang in de Panne)! De nieuwe schildjes hebben de nationale driekleur in verticale banen zonder religieuze of levensbeschouwelijke symbolen. Alleen bij joden staat op de plaat in het Hebreeuws: "hier rust" en "rust in vrede" (bv. twee in Adinkerke, maar vrij zeldzaam).

Bij een aantal grafstenen staat op de bronzen plaat "Ter gedachtenis van" of "A la mémoire de" (soms "in memoriam") boven de naam. Voor die stenen ligt geen lichaam begraven. In feite zijn het dus gedenkstenen! Het gaat hier om oorlogsdoden die herdacht worden bij een broer (bv. Cornille in Westvleteren) of bij een eenheid. Ook dit is willekeur. Hoewel er een

⁴ T.S.F (Télégraphie sans fil), T.A.G. (Troupes auxiliaires du Génie), T.A.S.S. (Troupes d'Administration du Service de Santé)

⁵ De frontstreep werd toegekend na 18 maanden dienst (in 1917 na 12) en dan een per half jaar met een maximum van acht. Dit bracht een extra premie op.

plan heeft gecirculeerd om alle Belgische gevallen militairen te herdenken op de muren van het Justitiepaleis te Brussel, is het er nooit van gekomen. De namen van de meeste 'onbekenden' of vermisten worden dus alleen vermeld op de gemeentelijke of parochiale gedenktekens.

1.2.4. De heldenhuldezerken

Omdat er op de houten kruisjes aanvankelijk alleen gegevens vermeld stonden in het Frans werd op 15 augustus 1916 een Heldenhuldecomité opgericht om te zorgen voor de Vlaamse gesneuvelden. Joe English ontwierp een staande grafsteen in gewapend beton, met bovenaan een Keltisch kruis en de letters AVV-VVK. Verder een blauwvoet (Jan-van-Gent, een zeearend of een meeuw, naar een gedicht van Verschaeve?) en de persoonlijke gegevens op een koperen plaat zonder de onderscheidingen. Omdat het Heldenhuldecomité maar actief was tot 1919 vinden we de heldenhuldezerken alleen op de oudste begraafplaatsen, niet op de nieuw aangelegde (Houthulst, Ramskapelle, Keiem). Voor de heldenhuldezerken diende privéfinanciering gezocht te worden (50 fr. per steen, 30 als het initiatief van de eenheid uitging) en het officierenkorps werkte niet altijd mee. Er is een geval bekend waarbij het geld voor twee zerkjes aan rouwkransen besteed werd. In Oeren werden van 38 zerken de letters dichtgemetseld, maar nadien opnieuw overschilderd (febr. 1918).

In 1924 werd aan de families gevraagd of de zerken behouden moesten worden. Er kwamen maar 58 positieve antwoorden binnen op 599 vragen. Daarop werden in Adinkerke in mei 1925, 130 à 140 vervangen zerken verbrijzeld voor de aanleg van een toegangsweg. Dit voorval leidde tot veel ongenoegen bij oud-strijders die mee betaald hadden, en uiteindelijk tot de aankoop van een bedevaartsweide in Kaaskerke. In 1926 werden nog 226 zerken overgedragen aan het IJzerbedevaartcomité. In 1941 werden de brokstukken van Adinkerke uitgebroken en naar de IJzertoren overgebracht. In 1977 telde Luc Schepens nog 77 zerken op militaire begraafplaatsen. 53 daarvan staan in de Westhoek. Daarnaast staan er nog heel wat op gemeentelijke begraafplaatsen (Zonnebeke, Watou, Alveringem ...), ook voor oud-strijders of Vlaamsgezinden (bv. pater Joris Declercq in Haringe).

1.2.5. De losse eindjes

Een aantal zaken op Belgische militaire begraafplaatsen wijzen op een sterke Franse invloed, zoals bv. de nationale vlag. Die komt niet voor op Britse of Duitse militaire begraafplaatsen. Ook het feit dat in de centrale middengang van een aantal begraafplaatsen (Adinkerke, De Panne) meer hogere officieren liggen, vind je op Franse begraafplaatsen terug.

Op een aantal begraafplaatsen zijn ook enkele oorspronkelijke individuele grafzerken bewaard. Daarbij zijn er zelfs een paar die twee gedenktekens hebben: een particuliere en een nationale grafsteen. Dat is bv. het geval met de piloot Léon de Maelcamp d'Opstale in Adinkerke. Op vier Belgische militaire begraafplaatsen zijn ook Britten begraven, de grootste groep in Adinkerke (67). In De Panne vind je dan weer een Frans massagraf (36 namen) onder vijf kruisjes en in Houthulst liggen 88 Italiaanse krijgsgevangenen die o.a. van Izegem en Roeselare overgebracht zijn. Op enkele begraafplaatsen zijn ook doden van de Tweede Wereldoorlog begraven, vooral in De Panne (342).

Hoewel de begraafplaatsen geregeld onderhouden worden, blijven er hier en daar problemen met grondwater (Houthulst) of konijnen (De Panne). In het kader van de eeuwherdenking komen er viertalige infoborden en wordt er in Houthulst een crypte gebouwd voor onbekende Belgen die nog gevonden worden.

Bronnen

Inleiding: Yves Le Maner op www.wegenvanherdenking-noordfrankrijk.com

Hannelore Decoodt op www.onroerendergoed.be (Esenkasteel/West-Vlaanderen)

Urbain De Deyne, *De Belgische militaire begraafplaatsen en ereperken in West-Vlaanderen 1914-1918*, 2005.

Vooraf : Roger V. Verbeke, *De Belgische grafsteen*, in VIFF-flash, 2004, nr. 2. Plus mondelinge info.

Idem: *INFO.BEL. Informatiemap* in het IFF-Kenniscentrum.

www.warveterans.be De website van het IV-NIOOO.

www.wo1.be

Eigen onderzoek ter plaatse.

NIEUWE UITGAVEN

Plattelandsregisters geboorten, huwelijken, overlijdens

St.-Pieterskapelle 1750 - 1794 en Westende 1780 - 1794

€ 15,00

Keiem 1770 - 1794

€ 14,00

prijzen exclusief verzendingskosten

enkel te verkrijgen door bestelling vooraf via vcgh@scarlet.be of 051/56.74.79